

УДК 1:316.7:304

DOI: <https://doi.org/10.17721/sophia.2025.26.15>

Володимир КОЛОТИЛО, канд. філос. наук, доц.

ORCID ID: 0000-0002-7577-8453

e-mail: kolotylo@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРАКТИКИ ЯК ЧИННИК ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ ГУМАНІТАРНОЇ КРИЗИ СУЧАСНОСТІ

Вступ. Досліджено соціокультурні практики як чинник філософської рефлексії сучасної гуманітарної кризи, що проявляється в умовах війни, пандемій, соціальної фрагментації, інформаційного тиску та екологічної нестабільності. Соціокультурні практики – ритуали пам'яті, волонтерство, публічне мистецтво, цифрові обряди – розглянуто як простір етичного та екзистенційного осмислення нових викликів буття, солідарності та гідності. Вони стають засобом реагування на колективну травму, механізмом формування нових форм міжсуб'єктивності та моральної взаємодії, а також джерелом філософського розуміння сучасного стану людства.

Методи. Дослідження базовано на міждисциплінарному філософському підході, що поєднує герменевтику (Г.-Г. Гадамер), феноменологію (М. Гайдеггер), соціальну філософію (П. Бурдьє, Ю. Габермас), етику відповідальності (Е. Левінас, Дж. Батлер) та постструктуралізм (М. Фуко, М. де Серто). Застосовано концептуальний аналіз понять "соціокультурна практика" та "гуманітарна криза", структурно-функціональний підхід до вивчення культурних механізмів реагування на деструкцію, а також герменевтичну реконструкцію форм публічної дії, що втілюють філософські змісти в конкретному досвіді.

Результати. Встановлено, що соціокультурні практики постають як медіатори між особистим і колективним досвідом, між минулим і майбутнім, між стражданням і дією. Вони не лише репрезентують досвід катастрофи, а й створюють умови для філософського осмислення світу, що зазнає руйнації, моральної фрагментації та кризи ідентичності. Через них формується новий тип філософської чутливості до історичної травми, вразливості та відповідальності перед Іншим.

Висновки. Визначено, що соціокультурна практика відіграє ключову роль у відновленні гуманістичного горизонту, стаючи формою філософського мислення у дії. Вона артикулює солідарність, пам'ять, гідність і відкриває шлях до переосмислення гуманності в посткатастрофічному світі. Таким чином, вона виступає не лише способом адаптації до кризи, а й джерелом культурного відновлення та етичного переосмислення сучасного досвіду буття.

Ключові слова: соціокультурна практика, гуманітарна криза, філософія культури, рефлексія, солідарність, пам'ять, посткатастрофічність.

Вступ

Сучасна гуманітарна криза, зумовлена масштабними війнами, епідеміями, масовими міграціями, соціальною поляризацією та екологічними загрозами, дедалі частіше постає не лише як політичне або економічне явище, а як криза культурних смислів, форм комунікації та засад людського буття. У таких умовах соціокультурні практики – ритуали пам'яті, форми публічного мистецтва, цифрові обряди солідарності, волонтерство, локальні освітні ініціативи – стають не просто відповіддю на виклики часу, а каталізаторами філософської рефлексії над умовами людського співіснування, етикою дії та можливостями переосмислення гуманітарних ідеалів.

У контексті новітніх трансформаційних процесів соціокультурні практики виконують роль смислових і комунікативних медіаторів, що поєднують досвід повсякдення з глибинною онтологічною і аксіологічною проблематикою. Вони не лише відображають, але й формують межі для філософського осмислення таких категорій, як солідарність, страждання, справедливість, гідність і пам'ять. З огляду на це дослідження соціокультурних практик як чинника філософської рефлексії гуманітарної кризи є необхідним кроком до побудування адекватного концептуального поля для розуміння нових форм гуманності й співбуття у XXI столітті.

Мета дослідження – проаналізувати соціокультурні практики як джерело і засіб філософської рефлексії сучасної гуманітарної кризи, з'ясувати їх роль у формуванні нових ціннісних, етичних та антропологічних орієнтирів у глобалізованому світі. Відповідно, завданнями дослідження є здійснити концептуальний аналіз поняття "соціокультурна практика" у контексті філософії культури та соціальної філософії та визначити основні риси гуманітарної кризи сучасності та її онтологічні й аксіологічні виміри.

Методи

Методологічною основою дослідження є міждисциплінарний філософський підхід, що поєднує герменевтику, феноменологію, соціальну філософію, етику та постструктуралістську критику. У межах герменевтичної традиції (Г.-Г. Гадамер) соціокультурна практика розглядається як простір смислового осмислення культури в її історичній динаміці, тоді як феноменологія (Е. Гусерль, М. Гайдеггер) дозволяє виявити досвід буття у ситуаціях кризи, травми та втрати горизонту сенсу. Застосування концепції габітусу П. Бурдьє забезпечує аналіз взаємодії між соціальними структурами й індивідуальним досвідом у репродукції цінностей та норм, а теорія комунікативної дії Ю. Габермаса дає підґрунтя для розуміння соціокультурних практик як форм досягнення інтерсуб'єктивного консенсусу й основи суспільної інтеграції. Постструктуралістська критика (М. Фуко, М. де Серто) дозволяє інтерпретувати практики як контингентні й тілесні форми опору домінантним дискурсам, а сучасна етична філософія (Е. Левінас, Дж. Батлер) – як вияви відповідальності в ситуаціях страждання і взаємної вразливості. У дослідженні застосовано концептуальний аналіз ключових понять ("соціокультурна практика", "гуманітарна криза", "онтологічна вразливість"), структурно-функціональний підхід до вивчення ролі практик у відтворенні культурної ідентичності, а також герменевтичне реконструювання конкретних форм публічної, етичної та естетичної дії (волонтерство, цифрові ритуали, мистецькі інтервенції), через які здійснюється філософська рефлексія над сучасною гуманітарною кризою. Такий методологічний підхід дозволяє не лише виявити філософський потенціал соціокультурних практик, але й розглядати їх як засіб критичного осмислення, переосмислення та творення нових форм гуманності й солідарності у світі, що перебуває у стані постійної турбулентності.

© Колотило Володимир, 2025

Результати

Концептуалізація поняття "соціокультурна практика" в контексті філософії культури та соціальної філософії. У сучасному гуманітарному знанні поняття "соціокультурна практика" набуло статусу міждисциплінарної категорії, що поєднує у собі як емпіричну, так і концептуально-теоретичну функції. Його аналітичний потенціал особливо вагомий у контексті філософського осмислення тих форм діяльності, які визначають характер культурного середовища, механізми трансляції цінностей, моделі соціальної взаємодії, способи реагування суспільства на кризові ситуації. У філософії культури та соціальної філософії поняття соціокультурної практики виступає не лише описовим інструментом, а й ключем до розуміння процесів перетворення життя, ідентичності та комунікації в умовах постіндустріального, глобалізованого та конфліктного світу.

Походження терміна "практика" у філософській традиції пов'язане з античною етичною думкою, зокрема з аристотелівською тріадою епістеме – техне – праксис. Праксис у Аристотеля позначає таку форму діяльності, що спрямована не на створення зовнішнього продукту, а на саму дію як цінність і вияв людського життя. У цьому сенсі соціокультурні практики, хоч і мають матеріальні прояви, не зводяться до продуктивної діяльності – вони передусім вкорінені в символічній, нормативній та ритуальній сферах буття. Пізніше у філософії Нового часу поняття практики починає набувати значення активної трансформації дійсності – у Маркса, зокрема, як практики історичної, революційної, яка переосмислює роль суб'єкта у процесі історичного поступу.

Проте лише у ХХ столітті, з розвитком феноменологічної, герменевтичної та структуралістської думки, поняття соціокультурної практики стає самостійним аналітичним об'єктом. У концепції структурної антропології Клода Леві-Строса соціальні практики розглядаються як своєрідні "мови культури", що репродукують глибинні бінарні опозиції і колективні архетипи. Для П'єра Бурдьє соціокультурна практика – це результат взаємодії структури та агентності, інституційної регуляції та габітуального досвіду. Його концепція габітусу вказує на те, що практики не є лише свідомими діями, а радше неусвідомленими стратегіями орієнтації у соціальному просторі, сформованими під впливом соціального капіталу, культурної легітимзації, символічної влади.

У філософії культури соціокультурна практика трактується як форма реалізації ціннісного змісту культури через дію, що поєднує матеріальні, знакові, символічні й поведінкові аспекти. Як слушно в цьому контексті підкреслює О. Кундеревич: "Сучасні культурні практики виникають як запит на світоглядні потреби людини. Поведінкова естетика містить у собі такі елементи, як подієва пам'ять, емоційна інженерія, матеріалізація поведінки та естетичний досвід. Культура сьогодення мислить себе як коло певного набору культурних практик та процесів, що постійно розгортаються та змінюються. Роблячи переоцінку соціокультурних цінностей, метамодерністи виявляють недостатність їх розподілу на матеріальні та духовні. Перелік та класифікація їх поглиблюються та зростають під час залученні в процес імерсивного досвіду й культурних практик. Усвідомлення того, що всі культури мають свої особливості, бо є самобутніми, стає все більш відчутним. Соціокультурні трансформації сьогодення визначаються такими процесами, як: позитивне сприйняття інновацій, культурно-творча ініціатива та соціальна мобільність" (Кундеревич, 2023, с. 57).

Такий підхід розвинений, зокрема, у роботах Ганса-Георга Гадамера, який підкреслює, що розуміння

культури не може бути редукованим до знання про об'єкти, а має включати в себе участь у практиках, які реалізують смисли культури в межах історичного горизонту. Звідси випливає, що соціокультурна практика – це не лише дія, але й форма буття у культурі, спосіб відтворення традиції й одночасно простір для новацій та критичного осмислення.

Соціальна філософія натомість підкреслює інституційний та нормативний вимір практики, адже соціокультурні трансформації, на думку Н. Кравченко, впливають на комунікативні коди на різних рівнях, включаючи особистісний, національний, європейський та загальноцивілізаційний. "Сучасні трансформації сприяють індивідуалізації та вибору у створенні власного комунікативного стилю. Особисті комунікаційні практики можуть більше віддзеркалювати особистісні особливості та цінності. Глобалізація та міграції призводять до змішування культур на національному рівні. Комунікативні коди можуть відображати мультикультурні аспекти, і люди можуть використовувати різні мови та комунікативні стратегії. У контексті Європейського Союзу та інших європейських ініціатив спостерігається формування спільної європейської ідентичності. Це може виявлятися у застосуванні загальноєвропейських комунікативних норм та стандартів" (Кравченко, 2024, с. 27).

Зокрема, для Юргена Габермаса практики, що формують публічну сферу, є ключем до розуміння можливостей комунікативної дії як альтернативи системній раціональності. У його теорії комунікативної дії соціокультурні практики виступають формами інтерсуб'єктивного взаєморозуміння, які дозволяють суб'єктам діяти спільно на основі досягнення консенсусу. У цьому сенсі соціокультурна практика розглядається як основа демократичного суспільного порядку та як умова соціальної інтеграції. Схожу увагу до практичного виміру культури, але з етичного боку, демонструють і представники етичного повороту у філософії, зокрема Еммануель Левінас, який у міжсуб'єктному досвіді вбачає джерело відповідальності та етики буття-із-іншим.

Водночас постструктуралістська та постмодерна думка відкриває нові горизонти для інтерпретації соціокультурної практики як множинного, контингентного, тілесного і фрагментарного утворення. Мішель Фуко, аналізуючи практики тіла, влади й знання, показує, що соціальні практики є не нейтральними або природними, а результатом історичних формацій дискурсу й дисциплінування. У цьому контексті соціокультурна практика постає як арена боротьби за смисли, як процес формування суб'єктності через тілесні, ритуальні, освітні та репресивні механізми. З іншого боку, концепція "повсякденної практики" Мішеля де Серто дозволяє побачити, як у межах буденних дій – таких як споживання, пересування містом, мовлення – відтворюється культура як сукупність "тактик", спрямованих на перетворення заданих структур.

У контексті філософії постглобалізму й антропоцену соціокультурні практики дедалі частіше аналізуються як простори опору та інновації. Вони репрезентують не лише реакцію на наявну гуманітарну кризу, а й спосіб її переосмислення. У цьому зв'язку актуальними стають дослідження перформативних практик пам'яті, інтеркультурної комунікації, тілесних практик травми, діджиталізації ритуалу тощо. Такі підходи демонструють, що соціокультурна практика є місцем зустрічі між тілом, простором, символом і історією, між індивідуальним досвідом і колективною пам'яттю. Саме через соціокультурні практики індивід отримує доступ до спільноти, до культури як системи смислів, а також до можливості їх

трансформації. У розумінні культури як рамки сприйняття та набуття її трансформаційного характеру доречним є твердження, що "...саме поняття "особистість" є культурним феноменом доби Модерну (саме в тому вигляді, у якому воно, це поняття, сприймається сучасністю). Відповідно, підходячи до самої проблематики дослідження, науковці виходять із базової парадигми Модерну" (Турбан та ін., 2023, с. 257).

Загалом у філософському дискурсі соціокультурна практика виступає як багатовимірне явище, яке охоплює і когнітивний, і нормативний, і тілесно-афективний виміри. Вона реалізується у ритуалі, у мистецькому акті, у волонтерській діяльності, у медіаінтервенції, у протесті, у щоденній взаємодії. Її аналіз дозволяє не лише окреслити карту сучасної культури, але й розкрити глибинні філософські питання – про природу свободи, про межі раціональності, про можливість солідарності у світі після катастрофи. У цьому сенсі соціокультурна практика – це не просто засіб адаптації до кризового стану, а форма буття, яка дозволяє здійснювати філософську рефлексію у самій дії, у самій присутності в світі, у співбутті з іншими.

Отже, поняття соціокультурної практики в сучасній філософії постає як ключова аналітична категорія, яка поєднує критичне осмислення соціальних трансформацій із розумінням символічного та екзистенційного вимірів культури. У контексті гуманітарної кризи це поняття дозволяє не лише ідентифікувати чинники занепаду чи деструкції, а й виявити ресурси для відновлення гуманістичного горизонту. Саме через соціокультурну практику філософія може здійснити поворот до реального світу – світу страждання, надії, дії – і запропонувати мову, здатну артикулювати досвід, який раніше залишався за межами класичних категорій філософського мислення.

Основні риси гуманітарної кризи сучасності: онтологічні й аксіологічні виміри. Сучасна гуманітарна криза постає як багатопланове й комплексне явище, яке охоплює не лише матеріальний або соціально-економічний рівень суспільного життя, але й зачіпає глибинні структури людського буття, етичні засади співжиття, сенсові горизонти культури та ідентичності. Попри широке побутове використання терміна "криза", гуманітарна криза має відмінну структуру й динаміку порівняно з фінансовими, політичними або екологічними кризами: вона є не стільки зовнішньою катастрофою, скільки внутрішнім надломом, який уражає самі підвалини людського співбуття, системи цінностей, здатність до взаєморозуміння, співчуття та соціального відтворення.

У своєму класичному філософському сенсі поняття "криза" (давньогрец. κρίσις) означає вирішальний момент, точку зламу, момент вибору або суду. У цьому контексті гуманітарна криза є тим моментом, коли відбувається радикальне випробування людських засад: спільнотність, солідарність, довіра, свобода, гідність, відповідальність. Вона виявляє межі наших інституцій, моралі, знання та практик, але водночас створює умови для критичного перегляду наявних парадигм.

Сучасні філософські дискусії, зокрема ті, що стосуються постмодерну, постгуманізму, біополітики та філософії травми, наголошують, що гуманітарна криза є не лише наслідком зовнішніх факторів (війни, пандемій, економічної нерівності), але й симптомом глибших антропологічних і культурних зрушень. Тому "колективний підхід до управління кризою не варто сприймати як лінійний процес, що веде від кризи до нормального стану. Кожна людина, кожна родина, кожна спільнота і кожна місцевість проходить цей процес із різною швидкістю та різними шляхами. Діяльність із надання допомоги,

відновлення та запобігання майбутнім кризам не дотримується чіткої послідовності, а накладається одна на одну і, отже, вимагає від кожного зобов'язання. Такі взаємні зобов'язання нещодавно викристалізувалися навколо цілі створення стійкості (у контексті Цілей Сталого Розвитку), мети, яку поділяють національні уряди і міжнародне співтовариство, а отже, заслуговує на подальшу підтримку, практичне впровадження та пошук шляхів реалізації" (Ященко, 2023, с. 84).

Відповідно, однією з головних рис гуманітарної кризи сучасності є розмивання універсалістського горизонту гуманізму. У XX столітті гуманізм, що базувався на ідеї автономної, розумної, морально відповідальної особистості, проявився під тиском масових катастроф, тоталітаризмів, технологічного редукування людини, геноцидів і світових війн. У XXI столітті ця криза ще більше загострюється на тлі цифровізації, біополітичного контролю, екологічної нестабільності та масової міграції. Втрата віри в лінійний прогрес, дедалі глибша фрагментація ідентичностей та культур, загострення конфліктів між глобальним і локальним, постійне інформаційне перенасичення створюють атмосферу екзистенційної нестабільності, що вимагає нових моделей філософського осмислення.

У цьому сенсі гуманітарна криза має чітко виражений онтологічний вимір. Вона постає як криза буття-у-світі (у термінах Мартіна Гайдеггера), як деструкція звичних форм буттєвого укорінення людини. Людина втрачає відчуття присутності у світі як осмисленому просторі, що має структуру, ритм, межі й трансцендентну перспективу. Замість цього – дезорієнтація, часовий розрив, відчуття постійного "тепер" без історії й майбутнього, а також онтологічна самотність, що зумовлена розпадом комунікативного простору. У такому стані буття не є більше безумовним даним, а стає проблемою – джерелом сумніву, страху, пошуку нового укорінення. Розірвані зв'язки з традицією, з колективною пам'яттю, з мовою й простором призводять до втрати смислових координат. Саме тому гуманітарна криза часто супроводжується досвідом порожнечі, втрати, травми, яку неможливо виразити засобами раціонального дискурсу.

Аксіологічний вимір гуманітарної кризи, своєю чергою, виявляється у радикальній девальвації або конфлікті цінностей. Ідеться не лише про занепад етичних норм, але й про саму неможливість досягнення міжсуб'єктивного консенсусу щодо того, що є добром, справедливістю, гідністю, свободою. Постправда, інформаційні війни, симулятивні наративи, політика афектів – усе це підриває здатність до спільного морального простору. У цьому контексті важливою є ідея Акселя Гонета про "перекривлення" (*Verzerrung*) соціального простору, у якому моральна відповідальність замінюється на прагматичну вигоду, а публічна етика поступається місцем естетизації насильства. Втрата довіри до гуманітарних інституцій, секуляризація цінностей, руйнування морального авторитету у сфері освіти й медіа – все це спричиняє стан моральної анемії, у якому індивід більше не орієнтується на традиційні етичні координати (Honneth, 2007, р. 56).

Особливої актуальності набуває досвід травми як універсального, але при цьому індивідуально забарвленого елементу гуманітарної кризи. Важливі розвідки в цьому напрямку здійснили такі дослідники, як Кеті Карут, Домінік ЛаКапра, Джудіт Батлер. Вони показали, що травма не лише руйнує структури свідомості, але й відкриває нові простори свідчення, етики і переосмислення себе. У світлі цих підходів гуманітарна криза не є лише "злом", що має бути подолане, але й ситуацією виклику, в якій можлива трансформація – зокрема й

філософська. Здатність говорити про травму, артикулювати досвід страждання, знайти для нього мову і форму – одна з ключових умов виходу з гуманітарної кризи як морального краху.

У філософії кінця ХХ – початку ХХІ століття гуманітарна криза також осмислюється як симптом глибшої кризи антропології. Ідеться про те, що в сучасному світі змінюється саме розуміння людини: її межі, тілесність, ставлення до природи, до техніки, до іншого. Поняття людини більше не є стабільною даністю, як у класичному гуманізмі, а перетворюється на відкритий процес. Звідси постає образ "уразливої людини" (*vulnerable subject*), яка не панує над світом, а включена в нього, яка не є джерелом абсолютного сенсу, а перебуває у діалозі з випадковістю, іншістю, тілесністю, смертю і "визначає перехід від уявлення про людину як власника природи до ідеї про людину як її хранителя" (Longo, & Lorubbio, 2023, p. 1368). Саме в цьому аспекті гуманітарна криза є не відхиленням, а виявом фундаментальної уразливості людського буття, що відкриває нові горизонти для етики співпричетності, співстраждання та взаємної відповідальності.

З іншого боку, гуманітарна криза сучасності часто маскується під технічні або політичні проблеми. Її симптоматика проявляється через явища масового насильства, дегуманізації ворога, розпаду освітніх та медичних систем, нормалізації катастроф, тривалої безнадії, політичного цинізму, відчуження молоді. Проте поверхнева симптоматика не розкриває глибини структурного зламу. Саме тому філософська рефлексія, що прагне до розуміння гуманітарної кризи, має рухатися до осмислення прихованих детермінант: як локальних (національних, релігійних, історичних), так і глобальних (економічної нерівності, колоніальної спадщини, екоциду, технологічного контролю).

У контексті гуманітарної кризи філософія не може залишатися відстороненою теоретичною дисципліною. Вона покликана стати формою практичного осмислення дійсності – і не в сенсі інструментальної логіки, а в глибокому сенсі "турботи про світ", створення смислу, збереження людяності в умовах деструкції (Арендт, 1999, с. 195). Гуманітарна криза є тим "трансцендентальним фактом", який змушує філософію переглянути свої підвалини: як мислити про суб'єкта після катастрофи, як говорити про добро в умовах масового зла, як віднаходити єдність там, де панує розпад.

Таким чином, гуманітарна криза сучасності є не просто наслідком конкретних історичних або соціальних процесів, а глибоким викликом філософському мисленню. Вона має онтологічний вимір – як порушення екзистенційної цілості людини, аксіологічний – як втрата моральної орієнтації, і гносеологічний – як розпад форм пізнання, що більше не відповідають новим реальностям. Усвідомлення цих вимірів є необхідною умовою як для подолання наслідків кризи, так і для формування нової гуманітарної парадигми, у якій філософія знову стане джерелом сенсу, критичної сили і практики турботи про людину і світ.

Дискусія і висновки

Соціокультурні практики в умовах сучасної гуманітарної кризи виступають не лише як реакція на деструктивні події глобального масштабу, а як активне середовище формування нових смислів, етичних орієнтирів та форм співбуття. У результаті здійсненого дослідження вдалося концептуалізувати поняття "соціокультурна практика" в координатах філософії культури та соціальної філософії: як феномен, що синтезує матеріальні, символічні, поведінкові та нормативні виміри соціального досвіду, а

також є простором взаємодії традиції, інновації й тілесного втілення культури. Було доведено, що соціокультурні практики – ритуали пам'яті, перформативні акти, волонтерська діяльність, публічне мистецтво, цифрові обряди – відіграють роль смислових медіаторів між повсякденною реальністю та філософською рефлексією, забезпечуючи діалог між індивідуальним і колективним досвідом. Аналіз онтологічних і аксіологічних вимірів гуманітарної кризи засвідчив, що ця криза має не лише зовнішній характер, але й виявляє глибинні порушення в структурах буття, моральних орієнтирах та здатності до комунікації й співчуття. Вона позначається на розумінні людської суб'єктності, ціннісної автономії та етичної відповідальності, відкриваючи простір для філософського осмислення у категоріях уразливості, гідності та співпричетності. Соціокультурна практика в цьому контексті постає як місце філософського пробудження до присутності у світі, як чинник, що актуалізує нові гуманістичні горизонти в посткатастрофічну добу. Таким чином, дослідження підтвердило гіпотезу про здатність соціокультурних практик не лише віддзеркалювати гуманітарну кризу, а й продукувати філософську рефлексію, що спрямована на її осмислення, подолання та формування нових форм людської солідарності у глобалізованому світі.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Арендт, Х. (1999). *Становище людини* (М. Зубрицька, Пер.). Літопис. Кравченко, Н. (2024). Соціокультурні трансформації в сучасному вимірі. У І. Савицька, М. І. Навальна, Т. Ф. Семашко, М. Степаненко & С. В. Харченко (Ред.), *Сучасні соціокультурні трансформації: Медіа, мова, комунікації* (с. 26–28). Національний університет біоресурсів і природокористування України. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u333/zbirnik_materialiv_suchasni_sociokulturni_transformaciyi.pdf
- Кундеревиц, О. В. (2023). Людиновимірність світоглядної парадигми метамодернізму: Соціокультурні трансформації та практики. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 1, 53–58. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2023.277633>
- Турбан, В. В., Сердюк, Л. З., Москаленко, В. В., Бушанський, В. В., Мельник, О. А., Бугайова, Н. М., Поклад, І. М., Терещук, А. Д., Вернік, О. Л., Чудакова, В. П., Сміла, Н. П., Солодчук, Є. П., & Скальська, Л. О. (2023). *Соціокультурні детермінанти розвитку психологічної особистості в Україні* (В. В. Турбан, Ред.). Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737925/2/Соціокультурні%20%20детермінанти%20розвитку%20психології%20особистості%20в%20Україні.%20Монографія-2023.pdf>
- Ященко, Г. А. (2023). Управління гуманітарними кризами під час війни. *Ефективність державного управління*, 1(74/75), 81–85. <https://doi.org/10.36930/507414>
- Honneth, A. (2007). *Reification: A recognition-theoretical view*. Oxford University Press.
- Longo, M., & Lorubbio, V. (2023). Vulnerability. From the paradigmatic subject to a new paradigm of the human condition? An introduction. *International Journal for the Semiotics of Law*, 36, 1359–1369. <https://doi.org/10.1007/s11196-023-09999-6>
- References**
- Arendt, H. (1999). *The human condition* (M. Zubrytska, Trans.). Litopys [in Ukrainian].
- Honneth, A. (2007). *Reification: A recognition-theoretical view*. Oxford University Press.
- Kravchenko, N. (2024). Sociocultural transformations in the modern dimension. In I. Savytska, M. I. Navalna, T. F. Semashko, M. Stepanenko & S. V. Kharchenko (Eds.), *Modern sociocultural transformations: Media, language, communications* (pp. 26–28). National University of Life Resources and Environmental Management of Ukraine [in Ukrainian]. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u333/zbirnik_materialiv_suchasni_sociokulturni_transformaciyi.pdf
- Kunderevych, O. V. (2023). Human-Dimensionality of metamodernism worldview paradigm: Sociocultural transformations and practices. *National academy of managerial staff of culture and arts herald*, 1, 53–58 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2023.277633>
- Longo, M., & Lorubbio, V. (2023). Vulnerability. From the paradigmatic subject to a new paradigm of the human condition? An introduction. *International Journal for the Semiotics of Law*, 36, 1359–1369. <https://doi.org/10.1007/s11196-023-09999-6>

Turban, V. V., Serdyuk, L. Z., Moskalenko, V. V., Bushansky, V. V., Melnyk, O. A., Bugayova, N. M., Poklad, I. M., Tereshchuk, A. D., Vernik, O. L., Chudakova, V. P., Smila, N. P., Solodchuk, E. P., & Skalska, L. O. (2023). *Sociocultural determinants of the development of personality psychology in Ukraine* (V. V. Turban, Ed.). G.S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine [in Ukrainian]. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737925/2/Sociocultural_determinants_of_personality_development_in_Ukraine_Monographs-2023.pdf

Yashchenko, H. A. (2023). Management of humanitarian crises in wartime. *Efficiency of Public Administration*, 1(74/75), 81–85 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.36930/507414>

Отримано редакцією журналу / Received: 05.08.25
Прорецензовано / Revised: 15.08.25
Схвалено до друку / Accepted: 10.09.25

Volodymyr KOLOTYLO, PhD (Philos), Assoc. Prof.
ORCID ID: 0000-0002-7577-8453
e-mail: kolotylo@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SOCIOCULTURAL PRACTICES AS A FACTOR OF PHILOSOPHICAL REFLECTION ON THE HUMANITARIAN CRISIS OF THE PRESENT

Background. *This article explores sociocultural practices as a factor of philosophical reflection on the contemporary humanitarian crisis, which manifests itself in the context of war, pandemics, social fragmentation, information pressure, and ecological instability. Sociocultural practices – rituals of remembrance, volunteering, public art, digital acts of solidarity – are analyzed as a space for ethical and existential engagement with new challenges to human existence, solidarity, and dignity. They are presented as responses to collective trauma, mechanisms for constructing new forms of intersubjectivity and moral interaction, and sources of philosophical understanding of the human condition today.*

Methods. *The research is based on an interdisciplinary philosophical approach that integrates hermeneutics (H.-G. Gadamer), phenomenology (M. Heidegger), social philosophy (P. Bourdieu, J. Habermas), the ethics of responsibility (E. Levinas, J. Butler), and poststructuralist critique (M. Foucault, M. de Certeau). The study employs conceptual analysis of the notions of “sociocultural practice” and “humanitarian crisis,” a structural-functional approach to the analysis of cultural mechanisms of response to destruction, and hermeneutic reconstruction of public actions that embody philosophical meaning in lived experience.*

Results. *Sociocultural practices emerge as mediators between individual and collective experience, between past and future, between suffering and action. They not only represent the experience of catastrophe but also create conditions for philosophical reflection on a world marked by disintegration, moral fragmentation, and identity crisis. Through such practices, a new kind of philosophical sensitivity emerges – one oriented toward historical trauma, vulnerability, and responsibility toward the Other.*

Conclusions. *Sociocultural practice plays a key role in restoring the humanistic horizon, becoming a form of philosophy-in-action. It articulates solidarity, remembrance, and dignity, opening the way for rethinking humanity in a post-catastrophic world. As such, it is not merely a strategy of adaptation to crisis but also a source of cultural renewal and ethical re-evaluation of contemporary modes of being.*

Keywords: *sociocultural practice, humanitarian crisis, philosophy of culture, reflection, solidarity, remembrance, post-catastrophic condition.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.